

Hoćemo li biti dobri preci? Odgovor je u podzemlju

Kategorija: MAGAZINAŽurirano: Nedjelja, 18 Veljača 2024 10:25

Objavljeno: Nedjelja, 18 Veljača 2024 10:25

Čovjek je uvijek u podzemlje zakopavao što želi očuvati na duge staze, ali zakopavajući nuklearni otpad postavlja pitanje hoćemo li biti dobri preci kao što su nama bili naši, ključna je misao knjige „Podzemstvo“ nedavno prevedene na hrvatski.

Britanski književnik Robert Macfarlan u knjizi objavljenoj u nakladi „Vuković i Runjić“ obilazi više reprezentativnih podzemnih lokaliteta u svijetu kako bi pokazao da su ljudi u podzemlje uvijek zakopavali ono što su cijenili.

Jedan od najpoznatijih svjetskih književnika koji piše u žanru „nature writinga“, ističe da već 15 godina piše o „odnosu krajolika i ljudskog srca“ i radi na svojevrsnom pothvatu „dubinske kartografije“ koji se protegnuo na pet knjiga i 2000 stranica. Priznaje da ga je iznenadilo što mu je knjiga „Podzemstvo“ uzela naviše truda. Premda je mislio da će biti najmanje ljudska, upravo ona „najviše odiše zajedništvom“.

Inozemna kritika ocijenila je Podzemstvo kao „jednu od ključnih esejističkih proza našeg vremena: epsko istraživanje podzemnih svjetova Zemlje, njihova života u mitovima, ljudskom pamćenju i samom tlu“.

Podzemni „šumski internet“

Macfarlan je obišao drevna pokopališta u Mendipsom humlju u Engleskoj, zatim rudnik halita u Yorkshireu u kojem se nalazi stanica za mjerenje prisutnost tamne tvari iz svemira.

„Trilijuni neutrina neprimjetno prolaze kroz moje tijelo i kroz zemlju“, kaže autor dok stoji s istraživačem tamne tvari i pita ga je li toga svjestan.

„Ponekad se pitam kakav je osjećaj kad toga nisi svjestan“, odgovara mu on.

Zatim se usredotočuje na plitki podzemni sloj u Eppinškoj šumi kod Londona. Ondje objašnjava „šumski internet“ – povezivanje korijenja bilja u veličanstveno zamršen podzemni sustav – koji stvara nehijerarhijsku mrežu između brojnih vrsta biljaka.

Potom silazi u podzemlje Pariza, ispod kojeg je vađenje kamena za glasovite pariške građevine ostavilo više od tristo kilometara galerija i dvorana. U njih su od 1786. s gradskih groblja prebacili više od šest milijuna trupala.

Kasnije je taj prostor dobio različite namjene, u novije vrijeme ga nastanjuju katafili, ljubitelji „donjeg svijeta“, i prostor je „kriminala i užitka“.

Krška borba na kori drveta

Posjetio je Norvešku i Grenland gdje opisuje zabrinjavajuće otapanja ledenjaka.

„Diljem svijeta kriosfera je u uznemirujućem pokretu, razine ugljikova dioksida rastu i planet se grije. Tutnjavi mlinovi u ledu, rosni bregovi, permafrost koji se urušava i otkriva svoj jezivi sadržaj“ odagnali su osjećaj divljenja i oduševljenja, a stvorili osjećaj blage mučnine“.

Hoćemo li biti dobri preci? Odgovor je u podzemlju

Kategorija: MAGAZINAžurirano: Nedjelja, 18 Veljača 2024 10:25

Objavljeno: Nedjelja, 18 Veljača 2024 10:25

Macfarlan se najbliže Hrvatskoj približio posjećujući talijansko-slovenski Kras. Naziva ga arhetipskim podzemljem s desecima tisuća špilja i jama u kojima su ljudi živjeli, klanjali se, liječili, ubijali, tražili zaštitu jedni od drugih i od svijeta, odavali se terorizmu, itd.

„Jedan od najspokojnijih krajolika kojima sam u životu hodao“, kaže autor, ali mu zadovoljstvo pokvari dolazak do jedne od brojnih jama masovnih grobnica. Oko nje i danas traje rat obilježjima: u koru stabla urezane svastike, od kojih su neke prekrížene također nožem.

„Osjećam kako se iz vrtače iznenada uvis pruža užas i ovija mi srce. Ovdje se dogodilo nešto strašno i još odzvanja“, kaže Macfarlan.

Nuklearni otpad - najveći grob u podzemlju

Katkad materijale zakapamo da bismo ih sačuvali za budućnost, katkad da bismo budućnost sačuvali od njih. Podzemni arhiv Barbarasollen kod Freiburga napravljen je u zatvorenom podzemnom rudniku i pretvoren u riznicu njemačke kulturne baštine: na mikrofilmu se ondje čuva više od 900 milijuna slika.

Nasuprot tome, odlagalište nuklearnog otpada u Finskoj sagrađeno je u želji da nam se njegov sadržaj nikad više ne vrati, kako bi ga odmakao od sebe do nezamislivo daleke budućnosti. Vrijeme poluraspada uranija-235 iznosi 4,46 milijarde godina.

„Do sada je to naša najstroža antropocenska arhitektura i najveći grob koji smo do sada ukopali u podzemstvo. Zajedno s otpadom bit će u spremištu urezana poruka upozorenja. To je najdotjeraniji antropocenski tekst, naša najcrnja misa“, kaže Macfarlan i ocjenjuje da je to najmračnije mjesto koje je posjetio.

Postavljajući pitanje „Kako će nas budućnost vidjeti?“, na koje ga je navelo iskustvo nuklearnog otpada u Finskoj, Macfarlan odgovara da „jedna od najpametnijih stvari koje možemo pokušati jest biti dobri preci“.

Novi entiteti, novi pojmovi

Macfarlan se u tekstu dohvaća niza novih pojava povezanih s antropocenom. Jedna od njih je solastalgija, oblik psihičke ili egzistencijalne patnje izazvane ekološkim promjenama. Poznata mjesta na račun klimatskih promjena ili djelovanja korporacija postaju neprepoznatljiva: dom za ljude koji u njemu žive više nije domaće mjesto!

Pojavljuju se i novi materijalni entiteti. „Hipobjekti“ su entiteti koje nismo u stanju pojmiti zbog njihove raspršenosti po svijetu, a „plastiglomerat“ nova vrsta stijene, „amblematska tvar naše epohe, krut kaogulat pijeska, školjki, drva, morske trave“... koji povezuje rastaljena plastika.

Napominje da priroda nije više samo udaljeni vrhunac koji blista na suncu, nego i crte visoke vode naplavljene plastikom, ili metanski klatrati (spojevi u kojima je molekula gosta zarobljena u rešetci molekule domaćina, na Grenlandu stari i do 800 tisuća godina) koji se razlažu na milijunima četvornih kilometara permafrosta koji se zagrijava.

Hoćemo li biti dobri preci? Odgovor je u podzemlju

Kategorija: MAGAZINAŽurirano: Nedjelja, 18 Veljača 2024 10:25
Objavljeno: Nedjelja, 18 Veljača 2024 10:25

Novo ljudsko razdoblje traži novi jezik, jer pojave, primjerice, poput otapanja ledenjaka odbacuju pripovijedanje, napuštaju uobičajene oblike tvorbe značenja, kaže.

Macfarlan zaključuje: „Nikad nisam susreo ništa što bi se moglo mjeriti s prostranstvom pa čak i jarkošću leda. Kad je sagledamo u dubokom vremenu – pa čak i u razmjerno kratkom vremenu od posljednje oledbe – predodžba o ljudskoj prevlasti nad planetom čini nam se pohlepnom, zabludnom.“. (Hina/foto ilustracija)

